

طراحی الگوی تبیین مولفه‌های سبک ازدواج در ایران با روش فراترکیب

غلامرضا تاج‌بخش^۱
امین گودرزی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۵/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۷/۱۲

هدف از انجام این پژوهش، ارائه مدل جامع و نظام مند مؤلفه‌های سبک ازدواج در کشور می‌باشد. انتخاب همسر در هر جامعه‌ای، بنابر فضا و موقعیت اجتماعی، هنجارها، معیارها و شرایط خاص آن جامعه صورت می‌گیرد. روش پژوهش در این مطالعه، کیفی و نوعی از فرا مطالعه به نام «فراترکیب» است که برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. جمعیت مورد مطالعه پژوهش را تمامی مقاله‌های مرتبط با موضوع پژوهش شامل می‌شود. برای انجام این پژوهش، پس از طراحی سوالات تحقیق، جستجویی نظام مند بر اساس کلیدواژه‌های مرتبط نظیر سبک ازدواج، ازدواج سنتی و ازدواج مدرن در پایگاه‌های داده تمامی نشریات علمی - پژوهشی معتبر داخلی طی سال‌های ۱۳۸۸ تا سال ۱۳۹۶ صورت گرفت. نتایج حاصل از بررسی ۲۲ مقاله از ۴۴ مقاله اولیه پژوهشگران، ۸ بعد و ۳۵ مؤلفه را به عنوان ابعاد سبک ازدواج که در پژوهش‌های مختلف داخلی در سال‌های ۱۳۸۸ تا اواخر ۱۳۹۶ به آن اشاره شده، شناسایی کردند و بر اساس همین ابعاد، مدل یکپارچه نهایی ارائه و اعتبار سنجی شد.

نتیجه آن که این مقاله با شناسایی تمامی ابعاد سبک ازدواج در منابع موجود در سال‌های ۱۳۸۸ تا اواخر ۱۳۹۶ می‌تواند به عنوان مبنایی برای شناسایی سبک ازدواج در ایران برای محققان و سایر گروه‌ها همچون برنامه‌ریزان و مدیران دولتی جهت آموزش جامعه و مشاوره‌های قبل از ازدواج قرار گیرد.

واژگان کلیدی: مؤلفه‌های ازدواج، سبک ازدواج، فراترکیب و روش کیفی نظام مند

خانواده، گسترده‌ترین و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است؛ به طوری که می‌توان گفت در تجربه زیسته و زندگی روزمره انسان‌ها، نقشی اساسی دارد. آنچه موضوع خانواده را مسئله مند می‌نماید، تغییراتی است که در حیطه تداوم ازدواج و تعهدات زوجین صورت گرفته است. تعهد در ازدواج به عنوان یک مورد خاص از تعهد است که شامل پیچیدگی‌های فردی، اجتماعی و حقوقی است و در انواع روابط دیگر یافت نمی‌شود (آدامز و جونز^۱، ۱۹۹۷ و ناک^۲، ۱۹۹۵). با شتاب گرفتن روند تحولات اقتصادی و اجتماعی در کشور، الگوی سنتی خانواده نیز به تدریج دچار تغییر شده است. افزایش سطح تحصیلات و آگاهی‌های عمومی، حق انتخاب سبک زندگی را به افراد داده و باعث شده ذهنیت‌ها و ایده‌آل‌های افراد در مورد ازدواج، طول دوران مجرد، سن مناسب برای ازدواج، نحوه انتخاب همسر و همسرگزینی از میان خویشاوندان و دوام ازدواج تغییر کند (سرایی، ۱۳۸۵: ۵۰-۵۳)؛ به طوری که ازدواج‌های امروزی در سنین بالاتر رخ می‌دهد، روابط جنسیتی زوجین در خانواده نیز با استقلال طلبی زنان دگرگون گردیده و وقوع طلاق‌ها نیز ضمن تغییر ماهوی بیشتر شده است (عباسی شوازی و عسکری ندوشن، ۱۳۸۴: ۳۵). سیر صعودی افزایش سن ازدواج و همچنین کاهش سرعت ازدواج نسبت به طلاق طی سال‌های اخیر حکایت از این دارد که نهاد خانواده در ایران یکی از نهادهایی است که هم در ساختار و هم در کارکردهای خود از این تغییرات تأثیر شگرفی پذیرفته است (سرایی، ۱۳۸۷: ۱۳۳-۱۳۸). در حقیقت، به موازات تحولات رفتار در خانواده، هنجارها، ارزش‌ها، باورها و عقاید افراد درباره ازدواج و خانواده نیز تغییر می‌یابد و مجموعه‌ای از ارزش‌های نوین خانوادگی شکل می‌گیرد. بحث تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های مربوط به ازدواج در چارچوب تنوری تحولات ارزشی اینگلهارت و گذار دوم جمعیتی و در فضای مدرنیته قابل بحث است (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۷۶). در چارچوب تنوری دوم گذار جمعیتی، مشخصه ذاتی در حوزه خانواده، تغییر ارزش‌ها و رفتارها در حوزه ازدواج و فرزندآوری است (وان دی کآ^۳، ۱۹۹۶: ۴۳۲-۳۸۹). از این رو، انجام دادن مطالعاتی که به تشریح فرایند ازدواج به منزله پدیده‌ای اجتماعی که جهت تشکیل خانواده رخ می‌دهد، حایز اهمیت است. بر این اساس، در تحقیق حاضر محقق به دنبال واکاوی الگوی سبک ازدواج و ارائه مدل برای آن در جامعه ایران می‌باشد. بنابراین سوال اصلی پژوهش حاضر این است: مؤلفه‌های اصلی ازدواج در ایران کدام‌اند؟

پیشینه پژوهش

در مورد مقوله ازدواج، تحقیقات متعددی هم در حوزه کمی و هم کیفی انجام گرفته است و دامنه این تحقیقات به خصوص در علوم اجتماعی بسیار زیاد می‌باشد؛ به نحوی که مخاطبانی که قصد درک این مقوله را دارند، برای رسیدن به یک جمع‌بندی در زمینه ازدواج به دلیل تعدد این نوع از پژوهش‌ها گاهی با نوعی سردرگمی روبه‌رو می‌شوند. لذا در پژوهش حاضر با بررسی تحقیقات انجام گرفته در مورد ازدواج، محقق

1. Adams & Jones

2. nack

3. Van de kaa

درصد ارائه یک مدل تبیینی پیرامون مقوله ازدواج برآمده است. در این بخش، تمامی تحقیقات مورد بررسی در این پژوهش به عنوان پیشینه پژوهشی مطرح گردیده اند.

جدول ۱: تلخیص مطالعات انجام شده در زمینه سبک ازدواج

ردیف	محقق و سال انجام تحقیق	روش پژوهش	یافته های پژوهش
۱	فرامرزی، مهدوی و ترکمان (۱۳۹۶)	کیفی	هم باشی در حقیقت خوانشی نو از مفهوم ازدواج در عصر حاضر است. خوانشی نو در جامعه ای که در حال تجربه کردن اشکال و صورت های جدید از واقعیت های اجتماعی دنیای مدرن است که هر چند در فضای فردی افراد به وقوع می پیوندد، ولی حاصل شرایط جدید اجتماعی و اقتصادی جامعه است.
۲	اصغرپور ماسوله، کرمانی و برادران کاشانی (۱۳۹۶)	کیفی	سه الگوی قالب برای گزینش همسر وجود دارد: سبک مبتنی بر الگوهای سنتی، سبک مبتنی بر تعاملات دوستانه، سبک بینابینی.
۳	بی بی رازقی نصرآباد و فلاح نژاد (۱۳۹۶)	کمی	تفاوت معناداری در ارزش ازدواج در نسل های مختلف وجود دارد. ترکیبی از ارزش های سنتی و مدرن در ازدواج در سه نسل مشهود است. بیشترین تفاوت نسلی مربوط به گویه های معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج و سپس ازدواج با اقوام نزدیک است.
۴	قادر زاده، محمدی و محمدی (۱۳۹۶)	کیفی	جوانان پیش از ازدواج به دلایل مشکلات عاطفی، شدت یافتن امیال جنسی و عضویت و تسهیل پذیرش در گروه دوستان به رابطه با جنس مخالف به مثابه زمینه ای تسهیل گر نگاه می کنند و فناوری های نوین ارتباطی و اطلاعاتی به منزله شرایط مداخله گر در این فرایند عمل می نمایند.
۵	گلچین و صفری (۱۳۹۶)	کیفی	در این پژوهش مقولات تقلیل کارکرد و اهمیت خانواده، مهاجرت و تهران، شهر بی نظارت به عنوان شرایط زمینه ای، دید منفی به ازدواج مرسوم، باورهای فمینیستی و اعتقاد نداشتن و پایبند نبودن به ارزش های دینی جامعه به عنوان شرایط علی، درگیری در فرآیند عاشقانه و آشنایی با هم خانگی به عنوان شرایط میانجی، هم خانگی، رابطه برابر و همخانگی، رابطه با پایان باز تجربه رضایت بخش از این سبک زندگی، موانع داخلی رابطه و محدودیت های خارجی رابطه به عنوان تعاملات، تحمل ضرر و زیان ناشی از پایان رابطه و اقدام به ازدواج و یا قول به ازدواج جهت بر طرف کردن موانع خارجی به عنوان پیامدهای این سبک زندگی تعیین شدند.
۶	زرنندی، هاشمیان فر و کیانپور (۱۳۹۶)	کیفی	گروهی از زنان با ارزیابی مثبت از موقعیت ازدواج خود و با استفاده از آموزش صحیح و تقویت مهارت های زندگی موجب می شوند تا ازدواج و دوام تعهد محور به موقعیتی بهنجار تبدیل گردد، اما در مقابل گروهی دیگر با ارزیابی منفی از ازدواج خویش و جدایی پنهان از همسر با پیامدهای منفی چون: عهدشکنی، گسترش روابط چندگانه عاطفی و جنسی، طلاق و عدم سلامت روحی مواجه می شوند.
۷	سهراب زاده و پرنیان (۱۳۹۶)	کیفی	هفت سنخ گرایش به ازدواج وجود دارد که شامل گرایش محاط شده، گرایش سلسله مراتبی، گرایش خود پیروی عقلانی، گرایش خود پیروی عاطفی، گرایش برابرنگر، گرایش سیال و گرایش ضد ازدواج می شود.
۸	فتحی، اسماعیلی، فرحبخش و دانش پور (۱۳۹۵)	کیفی	در این پژوهش همسر گزینی متناسب مبتنی بر شناخت به عنوان شرایط علی و شرایط میانجی در چهار سطح فردی، زوجی، خانوادگی و والدینی طبقه بندی گردیده است.
۹	حسینی و ایزدی (۱۳۹۵)	کیفی	بیشتر سوژه ها احساسات دوگانه ای به تجرد دارند؛ آنها از یک سو از استقلال و آزادی ناشی از تجرد راضی و خشنود هستند و از سوی دیگر، احساس تنهایی می کنند و دیگران را به ازدواج توصیه می نمایند.

عواملی مانند آمادگی اخلاقی، عاطفی و روانی برای ازدواج، کسب استقلال عاطفی و مالی از خانواده اصلی، آمادگی فداکاری، گذشت و متعهد بودن در قبال همسر، پذیرش مسئولیت‌ها و چالش‌های زندگی مشترک، کسب مهارت‌های لازم برای زندگی مشترک، آمادگی سنی، الزام آور بودن نیازها و حمایت طرفیانی نقش مهمی در آمادگی افراد برای ازدواج ایفا می‌کنند.	کیفی	خجسته مهر، دانیالی و شیرالی‌نیا (۱۳۹۵)	۱۰
خوشبختی در ازدواج، داشتن معنایی از احساس آرامش و رضایت است که زوجین با دیدگاه معنوی و اخلاقی و با انجام رفتارهای مولد خوشبختی در حضور دیگران با ازدواج سازنده خود، آن را تشکیل می‌دهند.	کیفی	خجسته مهر و محمدی (۱۳۹۵)	۱۱
از دیدگاه این پژوهش، مسائل به وجود آمده در ازدواج ناشی از تعجیل، شناخت ناکافی و اجبار است.	کیفی	خسروان، مشکى، مسلم و آرمان مهر (۱۳۹۴)	۱۲
شش مقوله اصلی با عناوین آمادگی برای ازدواج و نگرانی از پیامدهای آن، مزایای اقتصادی، نیازهای عاطفی و جنسی، نگرانی از پیامدهای طلاق، کم رنگ شدن نقش نظارتی و حمایتی خانواده، آزمون سازگاری و ازدواج آزمایشی به عنوان دلایل افراد به روابط هم خانگی استخراج گردیده است.	کیفی	کریمیان، سالاری و ملکاری (۱۳۹۴)	۱۳
تجربه معاشرت پیشرفته قبل از ازدواج، یکی از عواملی است که تعیین کننده افزایش سن ازدواج در بین دانشجویان است.	کمی	فراهانی خلیج آبادی، کاظمی پور و رحیمی (۱۳۹۱)	۱۴
علل تأخیر در ازدواج، تنگنای ازدواج، ریسک ازدواج، زاویه‌گیری خانواده از ازدواج، آنومی در ازدواج، تغییر فضا و ترجیحات نوین همسر گزینی، محاسبه هزینه - فایده ازدواج، سپر روانی تجرد، بی اخلاقی‌های اجتماعی و بازاندیشی در هویت زنانه را به عنوان مهم ترین مقولات در نظر گرفته است.	کیفی	محبی، سیاح و حسینی (۱۳۸۸)	۱۵
با استفاده از پرسشنامه آمادگی ازدواج ^۱ دریافتند که ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مانند میزان درآمد، تحصیلات و سن، ارتباط زیادی با آمادگی ازدواج افراد داشت. آن‌ها همچنین دریافتند که عوامل زمینه‌ای، صفات و نگرش‌های فردی و حمایت افراد مهم زندگی فرد بر ادراک آمادگی ازدواج افراد تأثیر می‌گذارد. بنابراین، افرادی که در سنین بالاتر ازدواج می‌کنند، تجربه تحصیلی بیشتری دارند، از لحاظ مالی احساس امنیت بیشتری می‌کنند، از حمایت و تأیید خانواده و دوستان برخوردارند، گزارش خوبی از رابطه خود با کسی که به عنوان همسر انتخاب کرده‌اند، ارائه می‌نمایند و نسبت به افراد دیگر احساس آمادگی ازدواج بیشتری دارند. هولمن و لی با استفاده از مدل فرایند بین فردی ^{۱۱} کیت و لویید ^{۱۱} مشخص ساختند که شاخص‌های فرایندهای تعاملی ^{۱۲} در درک آمادگی ازدواج افراد مهم است و این فرایندها، واسطه رابطه صفات شخصیتی ^{۱۳} ، عوامل خانواده اصلی، عوامل محیطی - اجتماعی و آمادگی ازدواج هستند.	کمی	هولمن و لی ^۹ (۱۹۹۷)	۱۶
در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که معیارهای زنان و مردان در بسیاری از جوامع به هم شبیه است و تفاهم میان آنها در مورد خصوصیات ارائه شده بسیار چشمگیر است. هم مردان و هم زنان تلاش می‌کنند تا بهترین‌ها را از نظر جذابیت، اندام، شخصیت و خصوصیات اخلاقی انتخاب کنند.	کیفی	شافر و بازینی ^{۵۱} (۱۹۹۷)	۱۷
نشان می‌دهند که خصوصیات همچون: هوش، پختگی، عطفیت، ایمان، صمیمیت و صداقت از نظر زنان و مردان مورد مطالعه، در اولویت اول و خصوصیات مانند شجاعت، وقار، آراستگی، استیل خوب بدنی، قدرت و قناعت در اولویت دوم قرار دارند. خصوصیات از قبیل غرور، خودخواهی، تندمزاجی، ترس و سست عنصری نیز کمترین اهمیت را داشته‌اند.	کمی	لوبنکویک و آرکنیک ^{۱۱} (۲۰۰۷)	۱۸

مبانی نظری پژوهش

تقسیم‌بندی‌های متفاوتی از معیارهای ازدواج با توجه به نظریه‌ها و دیدگاه‌های مختلف انجام شده است که در کنار تفاوت‌ها، شباهت‌های زیادی نیز با یکدیگر دارند (اسکانزونی^۱ و همکاران، ۱۹۸۹، به نقل از اسپرچر و رگان^۲، ۲۰۰۲: ۱۰-۱۱). بر اساس دیدگاه‌های «شبکه اجتماعی» و «تبادل اجتماعی»، معیارهای انتخاب همسر و ازدواج به چهار دسته جنسی مانند فعالیت جنسی (هوس)، درونی مانند خود-افشایی^۳ و حمایت عاطفی (صمیمیت)، بیرونی مانند پول و یا شغل (موقعیت اقتصادی) و رسمی (پایگاه قانونی مشترک) دسته‌بندی شده است. از نظر آنها، شبکه‌های اجتماعی افراد از انواع رابطه‌های نزدیک (درونی) تشکیل شده است که می‌توان آنها را بر حسب نوع وابستگی متقابلی تعریف کرد که تبادل در رابطه‌ها مشخص می‌سازد. وابستگی‌های متقابل عبارت است از: فعالیت‌های مشترک با پایگاه‌های مرتبط و تبادلات الگو یافته بین دو نفر (کنعانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴۵).

«نظریه تبادل اجتماعی» فرض می‌کند که انسان‌ها در تبادل روابط با یکدیگر در پی دریافت «سود» هستند و مایل اند رفتارشان از جمله روابط دوستانه، صمیمی و عاشقانه آنان به نوعی سود و بازده برابر منجر شود (مهرابی‌زاده هنرمند و داودی، ۱۳۸۵: ۳). اینان نگاهی اقتصادمآبانه به عشق، صمیمیت و ازدواج دارند و گزینش همسر را ناشی از سودی می‌دانند که برای فرد دارد. این سود می‌تواند تأمین نیازهای مالی، احساسی، جنسی و... را شامل شود و با توجه به هر دوره زمانی و مکانی متفاوت باشد؛ به شکلی که در گذشته، انتخاب همسر از جانب والدین و بنا بر مصلحت خانوادگی با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی فرد انجام می‌گرفت، در حالی که امروزه این انتخاب همسر بیشتر بر اساس تصمیم خود فرد و با توجه به ملاک‌هایی چون: پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی صورت می‌گیرد (کنعانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۳۷).

«نظریه تکاملی» بر این باور است که مردان و زنان از زمان‌های قدیم توسط مکانیسم‌های جنسی به خصوصی رشد یافته‌اند که باعث می‌شود آنها از لحاظ روانشناختی متفاوت باشند. بنابراین از آنها انتظار می‌رود که در رفتار کردن و هنگام تصمیم‌گیری از لحاظ جنسی رفتار متفاوتی داشته باشند (شومیکر^۴، ۲۰۰۷: ۳۵). طبق این نظریه، مردان به صورت بالقوه توانایی تولید مثل بالایی دارند، اما زنان با توجه به طول مدت بارداری و سنین باروری مشخص، توانایی داشتن معدودی فرزند را دارند. از آن‌جا که ارزیابی و تشخیص نشانه‌های توانایی تولید مثل (مانند سن و سلامت) به طور مستقیم دشوار است، مردان از نشانه‌های جذابیت جسمانی به جای آن استفاده می‌کنند (باس، ۱۹۹۴؛ باس و اسمیت، ۱۹۹۳ و خالد، ۲۰۰۵: ۱۵۶).

یکی از مهم‌ترین معیارها که سابقه‌ای بس طولانی در بین ارزش‌های مرتبط با ازدواج و همسرگزینی دارد و در اغلب نظریه‌ها نیز مورد توجه قرار گرفته است، وجود عشق بین دو طرف است. همان‌طور که دو هزار سال

1. Scanzoni
2. Sprecher & Regan
3. Self Discloser
4. Shoemaker

قبل لوکان^۱ به آن اشاره کرد و قرن‌ها بعد فرانسیس بیکن^۲ حرف او را تکرار کرد: «این جزئی از طبیعت عشق است که تنها معنی آن عبارت است از دل را به دریا زدن و خود را به دست تقدیر سپردن» (باومن^۳، ۱۳۹۲: ۲۷). در برخی از موارد، عشق را معادل هوس دانسته‌اند و آن را ضامنی برای بقای نسل آدمی تلقی کرده‌اند (همان، ۲۷)، اما گروهی دیگر بر این باور هستند که عشق به معنای صمیمیت بین دو نفر است؛ صمیمیت به معنای توانایی همدلی و برقراری رابطه عمیق با دیگران به خصوص جنس مخالف و توانایی ایجاد حس نزدیکی و شناساندن خود به دیگران (کوزه‌گران، ۱۳۸۷: ۱۱-۱۲).

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش این مطالعه، کیفی و نوعی از فرامطالعه به نام «فراترکیب» است. استفاده از روش فراترکیب برای شناسایی سبک ازدواج بدین صورت است که مشابه فراتحلیل و فراترکیب برای یک پارچه‌سازی چندین مطالعه به منظور ایجاد یافته‌های جامع و تفسیری استفاده می‌شود. از آن جا که بیش تر مقالات در زمینه ازدواج مطالعه‌های کیفی و بدون داده‌های کمی هستند، از روش فراترکیب به عنوان روشی مناسب برای به دست آوردن ترکیب جامعی از این موضوع بر پایه مطالعه‌های کیفی محدود شده است. همان‌طور که بیان شد، فراترکیب نوعی مطالعه ثانویه است که با هدف مرور ساختار یافته مطالعات کیفی که متمرکز بر مطالعه کیفی یافته‌های استخراج شده از مطالعه‌های با موضوع مرتبط و مشابه می‌باشد. البته باید در نظر داشت که فراترکیب، مرور یکپارچه ادبیات کیفی موضوع مورد نظر نیست و لزوماً ادبیات موضوعی زیادی را درگیر نمی‌کند. هم‌چنین، عصاره‌ای از تفسیرهای مطالعه‌های مشابه نیز نیست، بلکه یک پارچه‌سازی تفسیر یافته‌های اصلی مطالعات منتخب به منظور ایجاد یافته‌های جامع و تفسیری است (زیمرا^۴، ۲۰۰۶: ۳۱۱-۳۱۸) که حاکی از فهم عمیق پژوهشگر در این باب است (بک^۵، ۲۰۰۲). از طریق بررسی یافته‌های مقاله‌های اصلی پژوهش، پژوهشگران واژه‌هایی را آشکار و ایجاد می‌کنند که نمایش جامع‌تری از پدیده مورد بررسی را نشان می‌دهد (زیمرا، ۲۰۰۶: ۳۱۱-۳۱۸). نوبلت و هیر^۶ سه فاز اصلی انتخاب مطالعات، ترکیب ترجمه‌ها و ارائه ترکیب را برای فراترکیب و باروسو و ساندلوسکی^۷ روشی هفت گامی را معرفی می‌کنند. در این جا محقق پژوهش‌های گذشته در حوزه ازدواج را در ایران مورد کنکاش قرار داده و در این راه از روش هفت مرحله‌ای باروسو و ساندلوسکی استفاده کرده است که خلاصه این مراحل در شکل ۱ آمده است:

1. Lucan
2. Francis Bacon
3. Bauman
4. Zimmer
5. Beck
6. Noblit and Hare
7. Sandelowski and Barroso

شکل ۱: مراحل پیاده سازی روش فراترکیب

بر اساس شکل ۱، مراحل مبسوط پیاده سازی روش فراترکیب به شرح زیر می باشد:

گام اول: تنظیم سؤال تحقیق

برای تنظیم سؤال پژوهش از پارامترهای مختلفی مانند جامعه مورد مطالعه^۱، چه چیزی^۲، چه موقع^۳ و چگونگی روش^۴ استفاده می شود. در این پژوهش، سؤال زیر مورد کنکاش قرار گرفت: مؤلفه های اصلی ازدواج کدام اند و گروه بندی آن ها چگونه است؟

گام دوم: مروری بر ادبیات به شکل نظام مند

در این مرحله، محقق جستجوی نظام مند خود را بر مقالات منتشر شده در نشریه های مختلف متمرکز کرد و واژگان کلیدی مرتبط را انتخاب نمود. در واقع، محققان برای پاسخ گویی به سؤال مطرح شده در مرحله اول اجرای فراترکیب، با استفاده از کلید واژه های سبک ازدواج، ازدواج سنتی، ازدواج مدرن و ازدواج سفید در پایگاه های داده Google search، در سال های مختلف مقالات مرتبط را بررسی کردند.

گام سوم: جستجو و انتخاب متون مناسب

در این گام، محقق در هر بازبینی تعدادی از مقالات را رد می کند و این مقاله ها در فرایند فراترکیب مورد

1. Who
2. What
3. When
4. How

بررسی قرار نمی‌گیرند. به محض این‌که مقالات برای تناسب با پارامترهای مطالعه بررسی شد، در قدم بعدی پژوهشگر باید کیفیت روش شناختی مطالعه‌ها را ارزیابی کند. هدف از این گام، حذف مقاله‌هایی است که پژوهشگر به یافته‌های ارائه شده اعتمادی نداشته باشد. بنابراین ممکن است مقاله‌ای که باید در ترکیب وجود داشته باشد را هم رد کند. ابزاری که معمولاً برای ارزیابی کیفیت مطالعات اولیه تحقیق کیفی استفاده می‌شود، «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی (CASP)»^(۱) ۱۰ سؤالی است که به محقق کمک می‌کند تا مفهوم تحقیق کیفی را دریابد و دقت، اعتبار، و اهمیت مطالعات کیفی تحقیق را مشخص نماید. این سؤالات بر موارد زیر تمرکز دارد: (۱) اهداف تحقیق (۲) منطق روش (۳) طرح تحقیق (۴) روش نمونه‌برداری (۵) جمع‌آوری داده‌ها (۶) انعکاس‌پذیری که شامل رابطه بین محقق و شرکت‌کنندگان می‌باشد (۷) ملاحظات اخلاقی (۸) دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها (۹) بیان واضح و روشن یافته‌ها (۱۰) ارزش تحقیق. در این مرحله، محقق به هر کدام از این سؤالات یک امتیاز کمی می‌دهد و سپس یک فرم را ایجاد می‌کند. بنابراین او می‌تواند امتیازاتی را که به هر مقاله می‌دهد جمع کند و به آسانی و به‌اجمال مجموعه مقالات را بررسی کند و نتایج ارزیابی را ببیند. برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی برای ارزیابی مطالعات مورد استفاده قرار می‌گیرد (گریبلر و نوواک، ۲۰۱۲).

هنگام استفاده از این ابزار، محقق مقاله را به‌صورت کامل می‌خواند تا از محتوا آگاهی دوباره پیدا کند. سپس بر یک معیار CASP در یک‌زمان تمرکز می‌نماید (مانند هدف تحقیق) و تلاش می‌کند تا مدرک و دلیل مستقیمی به شکل منتخب از مقاله مربوط به معیار اصلی (مانند هدف) و معیارهای فرعی آن (مانند آیا نویسنده ارتباط هدف را برقرار کرده است؟) به دست آورد. به‌منظور ایجاد یک رد ممیزی، محقق به‌طور الکترونیکی نقل‌قول‌های نمونه را از مقاله به‌عنوان مدرک و دلیل عملکرد نویسنده حذف می‌کند، سپس منتخب‌ها را در سطر مناسب در ستون توضیحات CASP روبریک کپی می‌نماید و شماره‌های صفحه را از مقاله - جایی که مدرک و دلیل قرار داشت - اضافه می‌کند. اگر محقق دریابد که عملکرد نویسنده در هر زمینه‌ای ناکارآمد می‌باشد در ستون توضیحات CASP روبریک یادداشتی را قرار می‌دهد و در آن، مسئله موردنظر را شرح می‌دهد. محقق امتیاز معیار ویژه را بر اساس اندازه و وسعت نقایص یادداشت شده خود پایین می‌آورد. او با تمام ۱۱ معیار CASP ادامه می‌دهد و سپس امتیاز کلی را جمع‌بندی می‌کند. بر اساس امتیاز کلی و ماهیت مدرک پشتیبانی‌کننده در محتوا با هر نوع نواقص یادداشت شده، محقق تصمیم بر پذیرش یا عدم پذیرش مقاله را می‌گیرد. محقق بر اساس مقیاس ۵۰ امتیازی CASP روبریک، سیستم امتیازبندی زیر را مطرح می‌کند و هر مقاله‌ای را که پایین‌تر از امتیاز خوب (پایین‌تر از ۳۰) است، حذف می‌کند:

- عالی: ۴۱ - ۵۰ (E)
- خیلی خوب: ۳۱ - ۴۰ (VG)
- خوب: ۲۱ - ۳۰ (G)
- متوسط: ۱۱ - ۲۰ (F)
- ضعیف: ۰ - ۱۰ (P)

در این پژوهش نیز بر مبنای «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی» به بررسی کیفیت مقالات بر اساس ۱۰ معیار زیر پرداخته شد (هر معیار حداکثر ۵ امتیاز):

هدف پژوهش، اصول و روش‌ها، ساختار پژوهش، نمونه، مرتب‌سازی داده‌ها، انعکاس‌پذیری، مبانی اخلاق حرفه‌ای، دقت تحقیق، تبیین روشن نتایج، نتیجه‌گیری کلی تحقیق. نتایج نهایی بیست و دو مقاله نهایی به این شرح است:

جدول ۲: امتیازات داده شده به بیست و دو مقاله منتخب

مقاله	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
نمره نهایی	۳۸	۴۰	۳۴	۳۸	۳۵	۴۴	۴۸	۴۰	۳۹
مقاله	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸
نمره نهایی	۳۷	۳۹	۴۲	۴۵	۳۷	۴۳	۴۴	۴۸	۴۴
مقاله	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲					
نمره نهایی	۴۰	۳۹	۳۸	۴۴					

در این مرحله، از بین ۴۴ مقاله ابتدا ۱۰ مقاله بر اساس معیارهایی مانند عنوان، چکیده و محتوا حذف گردید و سپس ۳۲ مقاله باقیمانده بر اساس ده معیار یاد شده از لحاظ کیفیت مورد بررسی نهایی قرار گرفت که در نهایت ۲۲ مقاله جهت بررسی تایید نهایی شد. با توجه به نتایج حاصل شده حداکثر امتیاز داده شده به مقالات ۴۸ و حداقل امتیاز داده شده ۳۴ بوده است.

جدول ۳: نتایج گزینش مقالات نهایی

۴۴	تعداد کل مقالات و منابع اولیه
۱۰	تعداد مقالات پذیرش نشده بر اساس عنوان تحیق
۱۰	تعداد مقالات پذیرش نشده بر اساس چکیده تحقیق
۲	تعداد مقالات پذیرش نشده بر اساس محتوای کلی تحقیق
۰	تعداد مقالات پذیرش نشده بر اساس کیفیت تحقیق
۲۲	تعداد مقالات پذیرفته شده نهایی

گام چهارم: تبیین و استخراج نتایج

در سراسر فراترکیب، پژوهشگر به طور پیوسته مقالات منتخب و نهایی شده را به منظور دستیابی به یافته‌های

درون محتوایی معجزایی که در آن‌ها مطالعه‌های اصلی و اولیه انجام می‌شوند، چندبار مرور می‌کند. در پژوهش حاضر، اطلاعات مقالات بدین صورت دسته‌بندی شد: مرجع مربوط به هر مقاله ثبت گردید (نام و نام خانوادگی نویسنده، سالی که مقاله منتشر شده و عوامل حیاتی موفقیتی که هر مقاله به آن‌ها اشاره کرده است) و اطلاعات روش شناختی کلیدی مانند هدف پژوهش، روش، رویه و وسایل سنجش یادداشت شد و در نهایت صفحاتی که به مولفه‌ها کرده است، درج گردید.

جدول ۴: ابعاد و مؤلفه‌های ازدواج در ایران

ردیف	ابعاد	مؤلفه	منابع
۱	شناختی	همسرگزینی متناسب مبتنی بر شناخت، شناخت کافی، آگاهی و شناخت یکدیگر	(فتحی و همکاران، ۱۳۹۵)، (خسروان و همکاران، ۱۳۹۴) و (خجسته و همکاران، ۱۳۹۵)
۲	جنسی	تأمین نیازهای جنسی، اصالت نیازها (عاطفی، جنسی) و رضایت جنسی	(خسروان و همکاران، ۱۳۹۴)، (فرامرزی و همکاران، ۱۳۹۶)، (اصغریپور و همکاران، ۱۳۹۶)، (قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۶)، (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۴)، (سهراب زاده و پرنیان، ۱۳۹۵) و (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳)
۳	اقتصادی	تمکن و تلاش اقتصادی، امنیت اقتصادی، مادی‌گرایی و تغییر نگاه به ازدواج، ناامنی شغلی، مزایای اقتصادی و مدیریت مالی و اقتصادی	(خسروان و همکاران، ۱۳۹۴)، (فرامرزی و همکاران، ۱۳۹۶)، (محبی و همکاران، ۱۳۹۵)، (عباسی شوازی و همکاران، ۱۳۹۵)، (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۴)، (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳) و (خجسته و همکاران، ۱۳۹۵)
۴	جمعیتی	فاصله سنی، آمادگی سنی، نسل جوان، نسل میان سال و بزرگ‌سال‌وسن ازدواج	(محبی منش، ۱۳۸۸)، (خجسته‌مهر، ۱۳۹۴)، (رازقی نصرآباد و همکاران، ۱۳۹۶) و (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۴)
۵	خانوادگی	حریم سازی زوجین با خانواده، حمایت خانواده از زوجین و برعکس، سلطه کامل خانواده، کنترل والدین و دخالت والدین	(فتحی و همکاران، ۱۳۹۵)، (محبی منش، ۱۳۸۸) و (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۴)
۶	تجانس	مذهبی، خانوادگی، اقتصادی و منزلت اجتماعی	(خلج‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۲)، (خجسته‌مهر و همکاران، ۱۳۹۵)، (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳)، (گلچین و صفری، ۱۳۹۶)، (زرنندی و همکاران، ۱۳۹۶)، (محبی منش، ۱۳۸۸) و (فتحی و همکاران، ۱۳۹۵)
۷	شخصیتی	صداقت، انعطاف‌پذیری، مهربانی و دلسوزی	(فتحی و همکاران، ۱۳۹۵)، (خلج‌آبادی، ۱۳۹۲)، (حسینی و ایزدی، ۱۳۹۵)، (زرنندی و همکاران، ۱۳۹۶) و (گلچین و صفری، ۱۳۹۶)
۸	اخلاقی	تناسب، پابندی به اعتقادات مذهبی، وفاداری، الگوهای عقیدتی، تعهدات پایدار و صمیمیت عاطفی	(صادقی فسایی و عرفان منش، ۱۳۹۱)، (خلج‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۲)، (عباس‌زاده و نیکدل، ۱۳۹۵)، (گلچین و صفری، ۱۳۹۶) و (خجسته‌مهر و محمدی، ۱۳۹۵)

گام پنجم: بررسی و ادغام نتایج

با توجه به اینکه هدف فرا ترکیب ایجاد تفسیر یکپارچه و جدیدی از یافته‌ها می‌باشد، این روش جهت شفاف‌سازی مفاهیم و الگوها و نتایج در پالایش حالت‌های موجود دانش و ظهور مدل‌های عملیاتی و تئوری‌ها پذیرفته شده است (فینفگلد^۱، ۲۰۰۳). بدین منظور محقق موضوعات یا تم‌هایی^۲ را جستجو می‌کند که در میان مطالعات موجود در فرا ترکیب پدیدار شده‌اند. سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) به این مورد به‌عنوان «بررسی موضوعی» اشاره می‌کنند که طی آن، محقق تم‌ها یا موضوعاتی را مشخص می‌کند. به‌محض اینکه موضوعات شناسایی و مشخص شدند، بررسی‌کننده یک طبقه‌بندی^۳ را شکل می‌دهد و طبقه‌بندی‌های مشابه و مربوطه را در موضوعی قرار می‌دهد که آن را به بهترین نحو توصیف می‌کند. تم‌ها، اساس و پایه‌ای را برای ایجاد «توضیحات و مدل‌ها، تئوری‌ها یا فرضیات کاری» ارائه می‌دهند (سندلوسکی و باروسو، ۲۰۰۷).

در پژوهش حاضر، ابتدا تمام عوامل استخراج‌شده از مطالعات به‌عنوان کد در نظر گرفته شد. سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها در قالب یک مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند. به این ترتیب مفاهیم (تم‌ها) تحقیق شکل گرفتند.

گام ششم: تعیین کیفیت نتایج

- در روش فرا ترکیب، محقق رویه‌های زیر را برای حفظ کیفیت در مطالعه خود در نظر می‌گیرد:
- محقق هر دو راهبرد جستجوی الکترونیک و دستی را به کار می‌برد تا مقالات مربوطه را پیدا کند.
  - محقق، روش‌های کنترل کیفیت استفاده شده در مطالعات تحقیق کیفی اصلی را به کار می‌برد.
  - در ارزیابی کیفیت تلفیق تحقیق مطالعات تحقیق کیفی اصلی، محقق از ابزار CASP (۲۰۰۶) جهت ارزیابی فرا مطالعات استفاده می‌کند؛ ۱۰ سؤالی که به وی کمک می‌کند تا بررسی‌ها معقول به نظر برسند.
  - در سرتاسر تحقیق، محقق تلاش می‌کند تا با فراهم کردن توضیحات و توصیف روشن و واضح برای گزینه‌های موجود در تحقیق گام‌های اتخاذ شده را بردارد.
  - در زمان مناسب، محقق رویکردها و نگرش‌های مستقر را جهت تلفیق مطالعات اصلی در تحقیق کیفی استفاده می‌کند.
  - در زمان مناسب، محقق از برنامه‌های مستقر و محرز (مانند CASP، ۲۰۰۶) جهت ارزیابی کیفیت مطالعات اصلی تحقیق کیفی استفاده می‌کند.

گام هفتم: اعلام نتایج

در این مرحله از روش فرا ترکیب، یافته‌های حاصل از مراحل قبل ارائه می‌شوند. ۲۲ مقاله انتخاب شده از سوی پژوهشگران در مدت یک ماه به دقت مورد بررسی قرار گرفت و اطلاعات مورد نیاز بر اساس هدف اصلی این مقاله که طراحی الگوی تبیین مؤلفه‌های سبک ازدواج در ایران می‌باشد، شناسایی شد. ترکیب یافته‌ها پس از اعمال نظر خبرگان دانشگاهی (۴ تن از استادان علوم اجتماعی و مدیریت) در ۸ بعد و ۳۵ شاخص دسته‌بندی شده که در جدول ۲ آمده است.

1. Finfgeld
2. Theme
3. Subcategory

روایی و پایایی مدل

مدل طراحی شده شامل ۸ بعد و ۳۵ مؤلفه می‌باشد. پس از تکمیل مراحل روش شناسی فراترکیب، مدل طراحی شده طی جلسه‌هایی با شرکت خبرگان علوم اجتماعی و مدیریت ارائه شد. روایی مدل حاضر، از طریق روایی محتوا به دو شکل حاصل شده است: اول، استفاده از اجزا و عوامل مدل‌های ارائه شده پیشین که خود به روایی مدل منجر می‌گردد و دوم، تشکیل جلسه‌های گروه کانونی و ارائه مدل در این جلسه‌ها به متولیان علوم اجتماعی و مدیریت. بنابراین به منظور سنجش پایایی مدل طراحی شده از شاخص کاپا استفاده شده است؛ بدین طریق که شخص دیگری (از نخبگان علوم اجتماعی) بدون اطلاع از نحوه ادغام کدها و مفاهیم ایجاد شده توسط پژوهشگران، اقدام به دسته‌بندی کدها در مفاهیم کرده است. سپس مفاهیم ارائه شده توسط این فرد مقایسه شده است. در نهایت با توجه به تعداد مفاهیم ایجاد شده مشابه و مفاهیم ایجاد شده متفاوت، شاخص کاپا محاسبه شده است. همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌گردد، پژوهشگران ۸ مفهوم و فرد خبره دیگر ۷ مفهوم ایجاد کرده‌اند که از این تعداد ۶ مفهوم مشترک هستند. مقدار شاخص کاپا نیز برابر با ۰/۶۶۶ محاسبه شد که با توجه به جدول ۶ در سطح توافق معتبر قرار گرفته است (جنیس و آلن، ۱۹۹۶).

جدول ۵: وضعیت تبدیل کدها به مفاهیم توسط پژوهشگر و فرد دیگر

نظر محقق			بله	خیر	مجموع
بله	خیر	مجموع			
A=6	B=1	7	بله	نظر خبره دیگر	
C=2	D=0	2	خیر		
8	1	9	مجموع		

$$\text{توافقات مشاهده شده} = \frac{a+d}{N} = \frac{6}{9} = 0/666$$

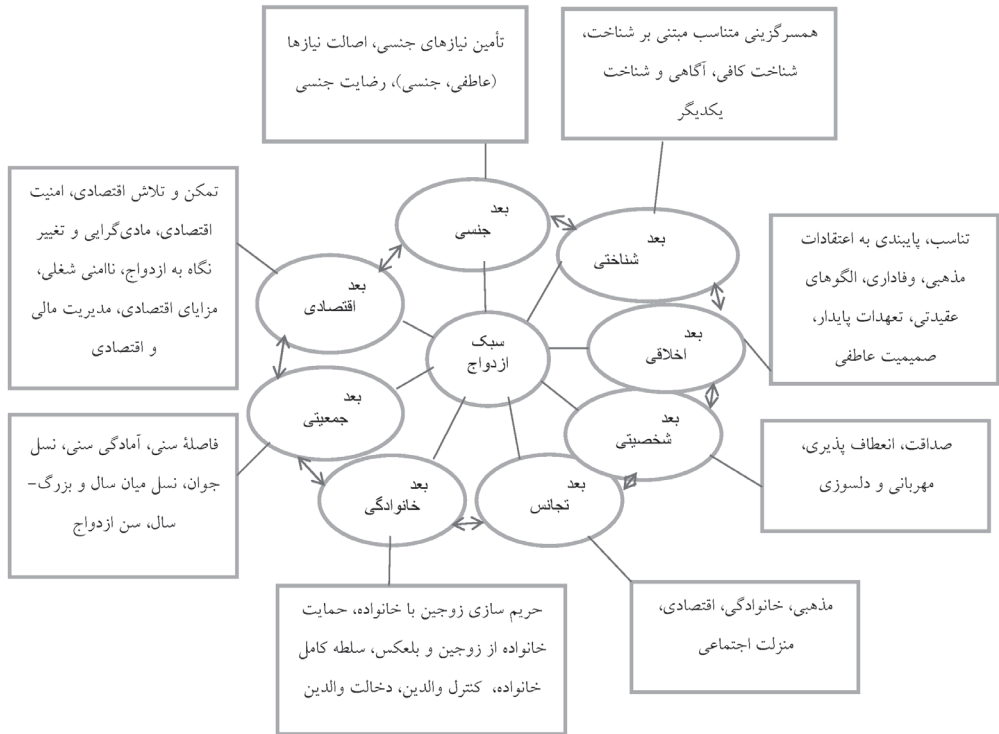
جدول ۶: وضعیت شاخص کاپا

مقدار عددی شاخص کاپا	وضعیت توافقی
۰	ضعیف
۰-۰/۲	بی اهمیت
۰/۲۱-۰/۴	متوسط
۰/۴۱-۰/۶	مناسب
۰/۸-۰/۶۱	معتبر
۰/۸۱-۱	عالی

$$\text{توافقات مشاهده شده} = \frac{a+b}{N} * \frac{a+c}{N} * \frac{c+d}{N} * \frac{b+d}{N} = \frac{7}{9} * \frac{8}{9} * \frac{6}{9} * \frac{1}{9}$$

الگوی نهایی مولفه‌های سبک ازدواج

الگوی مستخرج از یافته‌های پژوهش پیرامون مولفه‌های ازدواج شامل ۸ بعد اصلی و ۳۶ مولفه فرعی است.

شکل ۱: طراحی الگوی تبیین مولفه‌های ازدواج

بحث و نتیجه‌گیری

انتخاب همسر امری اتفاقی نیست، بلکه پدیده‌ای است که تحت تأثیر عوامل مختلف و در فرایندی مشخص صورت می‌گیرد. هر جامعه و فرهنگی، بنا به شرایط و مقتضیات خود، معیارها، هنجارها و محدودیت‌هایی را برای انتخاب همسر در نظر می‌گیرد. هدف از انجام پژوهش حاضر، طراحی الگوی سبک ازدواج در ایران بوده است. در این مطالعه تلاش شد که با بررسی مقالات و پژوهش‌های به عمل آمده در زمینه سبک ازدواج در ایران - که بیشتر با روش کیفی انجام گرفته بودند- به ارائه یک مدل تبیینی در این مورد بپردازیم. این پژوهش در راستای دستیابی به هدف که همانا فراترکیب پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه سبک ازدواج در ایران بوده است، هفت مرحله را پشت سر گذاشت: در مرحله نخست که مرحله ایجاد سوال پژوهش است، محقق با

توجه به هدف پژوهش از پارامترهای مختلفی مانند جامعه مورد مطالعه^۱، چه چیزی^۲، چه موقع^۳ و چگونگی روش^۴ استفاده کرد؛ در مرحله دوم، به مرور نظام مند ادبیات، یعنی تمامی مقالات و پژوهش‌هایی که در زمینه مورد نظر در نشریات علمی- پژوهشی معتبر داخلی از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶ چاپ شده‌اند پرداخت. تعداد ۴۴ مقاله که از نظر عنوان و محتوا با موضوع پژوهش همخوانی داشتند، مورد بررسی قرار گرفتند؛ در مرحله سوم، جستجو و انتخاب متون مناسب انجام گرفت که محقق در هر بازبینی تعدادی از مقالات را رد کرد. ابزار ارزیابی مقالات، معیار CASP بود که در نهایت تعداد ۲۲ مقاله از بین آن‌ها انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت؛ در مرحله چهارم، به منظور دستیابی به یافته‌های درون محتوایی مجزایی که در آن‌ها مطالعه‌های اصلی و اولیه انجام می‌شوند، مقالات منتخب چندبار مرور و نتایج استخراج گردید. در مرحله پنجم با عنوان «بررسی و ادغام نتایج»، ابتدا تمام عوامل استخراج‌شده از مطالعات به عنوان کد در نظر گرفته شدند. سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها در قالب یک مفهوم مشابه دسته‌بندی گردیدند. در مرحله ششم با عنوان «تعیین کیفیت نتایج»، محقق رویه‌های ده‌گانه را برای سنجش کیفیت نتایج به کار برد. سرانجام، در مرحله هفتم با عنوان «اعلام نتایج»، یافته‌های حاصل از مراحل قبل ارائه گردیدند. ۲۲ مقاله انتخاب شده از سوی پژوهشگران در مدت یک ماه به دقت مورد بررسی قرار گرفت و اطلاعات مورد نیاز بر اساس هدف اصلی این مقاله که طراحی الگوی تبیین مولفه‌های سبک ازدواج در ایران می‌باشد، شناسایی شد. ترکیب یافته‌ها پس از اعمال نظر خیرگان دانشگاهی (۴ تن از استادان علوم اجتماعی و مدیریت) در ۸ بعد (۳۵ شاخص) دسته‌بندی شد: بعد شناختی، جنسی، اقتصادی، جمعیتی، خانوادگی، تجانس، شخصیتی و بعد اخلاقی.

به طور کلی آنچه که از یافته‌های این پژوهش قابل نتیجه‌گیری است اینکه در زمینه بعد شناختی انتخاب همسر نیازمند شناخت کافی از مقوله ازدواج و ملازمات آن است؛ به شکلی که این شناخت باید همراه با آگاهی از زندگی مشترک و مسائل مرتبط با آن باشد. در پژوهش‌های انجام گرفته اغلب زوجینی که همراه با شناخت و آگاهی کافی اقدام به تشکیل خانواده کرده‌اند، زندگی موفق‌تری را تجربه کرده‌اند. این نتایج به دست آمده با یافته‌های تحقیقات نیازی (۱۳۹۸) و خسروان و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد.

سبک‌های ازدواج در ایران به طور کلی به سه دسته قابل تقسیم است: سبک ازدواج سنتی که بر اساس قواعد و معیارهای سنتی به شکلی انجام می‌شود و از قبل و طی سالیان متوالی مرسوم بوده است. این نوع از ازدواج که فراوانی زیادی نیز برخوردار است، از بین هشت بعد یاد شده تقریباً بیشترین همخوانی را با الگوی طراحی شده دارا می‌باشد. با این وجود در برخی از ابعاد نظیر بعد تجانس و شخصیتی ممکن است با معایبی همراه باشد. نتایج به دست آمده با پژوهش‌های خجسته مهر و محمدی (۱۳۹۵) و بی بی رازقی نصر آباد (۱۳۹۶) همخوانی دارد. سبک دوم ازدواج در ایران سبکی است که تا حدی معیارهای سنتی ازدواج را کنار گذاشته و به معیارهای مدرن روی آورده است. این سبک از ازدواج که با عنوان «ازدواج مدرن» از آن نام برده می‌شود، در

1. Who
2. What
3. When
4. How

نقطه مقابل «سبک سنتی» قرار گرفته است و تمامی معیارهای آن را به چالش می‌کشد. در این سبک از ازدواج که الزاماً مبتنی بر ثبت رسمی نمی‌باشد، زوجین به شکل غیر رسمی با یکدیگر به شکلی هم‌بالین زندگی می‌کنند. این سبک از ازدواج که گاهی با عناوین دیگری همچون «هم‌خانگی»، «هم‌بالینی» و «ازدواج سفید» نیز خوانده می‌شود، از نظر ابعاد و مولفه‌های بعد شناختی در حین و بعد از رابطه ایجاد می‌شود. همچنین زوجین از نظر جنسی صرفاً بر طرف کردن نیازهای جنسیشان را مد نظر دارند و قائل به ارتباطی صحیح در قالب تعهد به شریک جنسیشان نیستند. در زمینه بعد خانوادگی، در این سبک از ازدواج مفهومی با عنوان خانواده هسته‌ای شامل پدر، مادر و فرزند شکل نخواهد گرفت. در زمینه سایر ابعاد شخصیتی، اخلاقی و جمعیتی هم قاعده بر همین منوال است. شاید بتوان گفت که این سبک از ازدواج تمامی قواعد سنتی جامعه در حوزه ازدواج را به چالشی اساسی فرا خوانده است. سومین سبک از ازدواج که جامعه ایرانی نیز در حال حرکت به سمت آن است، «سبک ازدواج تلفیقی» است؛ بدین معنا که این سبک از ازدواج با کنار گذاشتن نقاط ضعف دو سبک پیشین در صدد تلفیق نقاط قوت هر دو سبک ازدواج است - به شکلی که زوجین قادر باشند در انتخاب همسر نقشی کلیدی داشته باشند و در عین حال تحت نظارت محیط خانوادگی شناختی عمیق همراه با آگاهی کسب کنند. با توجه به نتایج به دست آمده از یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که فرآیند انتخاب همسر در بین مردان و زنان به شکلی متفاوت و با معیارهایی جداگانه با توجه به ویژگی‌های فرهنگی و وضعیت اجتماعی حاکم بر جامعه استصورت می‌گیرد. در فرآیند انتخاب همسر ویژگی‌هایی در نظر گرفته می‌شوند که در سبک‌های نام‌برده در بالا این ویژگی‌ها (معیارها) وضعیتی متفاوت به خود می‌گیرند؛ از جمله این معیارها می‌توان به وضعیت تحصیلی، ارزش‌های اجتماعی، موقعیت اجتماعی متناسب، ارتباطات اجتماعی و معاشرتی، پایگاه اجتماعی اقتصادی و مواردی از این قبیل اشاره کرد. به هر میزان که تفاوت در این معیارها بیشتر باشد، زوجینی که اقدام به ازدواج کرده‌اند با مشکلات بیشتری در زندگی زناشویی روبه‌رو خواهند شد. بنابراین پیشنهاد حاصل از یافته‌های پژوهشی این است که بیشترین انطباق و همسانی در معیارهای انتخاب همسر بین زوجین وجود داشته باشد. در واقع ناپایداری ازدواج در بین جوانان ایرانی تا حد زیادی ناشی از ناهمخوانی در معیارهای گزینشی همسر است. جوانان معمولاً در انتخاب همسر با نگاهی مدرن و بدون درکی عمیق، عشق و علاقه‌ای را که در اولین تجربه آشنایی خود داشته‌اند، به عنوان اصل و پاشنه آشیل زندگی مشترک قرار می‌دهند که این دیدگاه، معیارهای سبک سنتی ازدواج را که در آن نگاه والدین و نظر آنها مهم تلقی می‌گردد، به حاشیه می‌راند و ارزش‌های انفرادی را جایگزین آن می‌کند. این در حالی است که ازدواج زوجین در هر زمان و به هر سبکی که باشد در یک بستر فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی رخ می‌دهد که به شدت در ارزش‌های اجتماعی و به خصوص ارزش‌های خانوادگی ریشه دارد. همچنین، این جوانان که استقلال اقتصادی بیرون از خانواده را تجربه نکرده‌اند، در صورت پافشاری بر سبک مدرن ازدواج با نوعی تعارض ارزشی با جامعه و خانواده سنتی روبه‌رو خواهند شد.

منابع

- اصغری‌پور ماسوله، احمدرضا؛ کرمانی، مهدی و برادران کاشانی، زهرا. (۱۳۹۶). «پدیدارشناسی همسرگزینی دختران جوان در شهر مشهد». زن در فرهنگ و هنر. دوره ۹، شماره ۱.
- اعزازی، شهلا. (۱۳۸۲). *جامعه‌شناسی خانواده*. تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۳). *تحول فرهنگی در جوامع صنعتی*. مریم وتر. تهران: کویر
- بام، روزن. (۱۳۶۳). *خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه*. محمد صادق مهدی. نشر دانشگاهی
- بی‌بی رازقی نصرآباد، حجیه و فلاح‌نژاد، لیلا. (۱۳۹۶). «تفاوت‌های نسلی ارزش ازدواج (مورد مطالعه: شهر هشتگرد)». فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده. دوره ۱۹، شماره ۷۵.
- پارسونز، تالکوت. (۱۳۶۳). *ساختار اجتماعی خانواده در مبانی و رشد جامعه‌شناسی*. حسن پویان. انتشارات چاپخش
- حسینی، سید حسن و ایزدی، زینب. (۱۳۹۵). «پدیدارشناسی تجربه زیسته زنان مجرد جمعیت (مورد مطالعه: زنان مجرد بالای ۳۵ سال شهر تهران)». *مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان*. سال ۱۴، شماره ۱.
- خجسته‌مهر، رضا؛ دانیالی، زینب و شیرالی‌نیا، خدیجه. (۱۳۹۴). «تجارب دانشجویان متأهل از آمادگی ازدواج: یک پژوهش کیفی». *روانشناسی خانواده*. دوره ۲، شماره ۲.
- خجسته‌مهر، رضا و محمدی، رزگار. (۱۳۹۵). «تجربه خوشبختی در ازدواج‌های پایدار: یک مطالعه کیفی». *روانشناسی خانواده*. دوره ۳، شماره ۲.
- خجسته‌مهر، رضا؛ محمدی، علی و عباس‌پور، ذبیح‌اله. (۱۳۹۵). «نظریه زمینه‌ای فرایند شکل‌گیری نگرش به ازدواج: یک مطالعه کیفی». *مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت*. سال ۶، شماره ۳.
- خسروان، شهلا؛ مشکلی، مهدی؛ مسلم، علیرضا و وجیهه، آرمان مهر. (۱۳۹۴). «ازدواج مسأله‌دار زوج‌های مطلقه: یک مطالعه کیفی». *مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت*. سال ۴، شماره ۲.
- خلیج‌آبادی فراهانی، فریده و شجاعی، جواد. (۱۳۹۲). «نگرش دانشجویان دانشگاه‌های تهران نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی». *فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده*. سال ۱۶، شماره ۶.
- دفتر پژوهش‌های فرهنگی وابسته به مراکز فرهنگی - سینمایی. (۱۳۶۹). *حیات اجتماعی زن در تاریخ، دفتر اول: قبل از اسلام*. تهران: انتشارات امیرکبیر
- زرنندی، مرجان؛ هاشمیان‌فر، سیدعلی و کیانپور، مسعود. (۱۳۹۶). «زنان و تعهد زناشویی (مورد مطالعه: شهر اصفهان)». *راهبرد فرهنگ*. شماره ۳۸.
- سرایی، حسن. (۱۳۸۷). «گذار جمعیتی دوم، با نیم‌نگاهی به ایران». *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*. سال ۳، ش ۶.
- سفیری، خدیجه و میرزاحمدی، مومنه. (۱۳۹۳). *اعتماد به همسر*. *مجله مطالعات اجتماعی*. شماره ۱۲.
- سهراب‌زاده، مهران و پرنیان، لیلا. (۱۳۹۵). «سنخ‌بندی گرایش به ازدواج در بین دختران (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شیراز)». *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*. دوره ۹، شماره ۱.
- شکرکن، حسین؛ خجسته‌مهر، غلامرضا و شهینی بیلاق، منیژه. (۱۳۸۵). «بررسی ویژگی‌های شخصیتی،

- مهارت‌های اجتماعی، سبک‌های دلبستگی و ویژگی‌های جمعیت‌شناسی به عنوان پیش‌بین‌های موفقیت و شکست رابطه زناشویی در زوج‌های متقاضی طلاق و عادی در اهواز». مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. ۱، صص ۱-۳۰.
- صادقی فسایی، سهیلا و عرفان‌منش، ایمان. (۱۳۹۱). «وضع‌شناسی و تحلیل‌گفتمان نظریه‌پردازی‌های اجتماعی از الگوی خانواده‌ی مطلوب در ایران». فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده. سال ۱۵، شماره ۵۸.
- عباس‌زاده، محمد و نیکدل، نرمین. (۱۳۹۵). «مطالعه‌ی بسترهای زمینه‌ساز تأخیر در ازدواج دختران با رویکرد پدیدارشناسی توصیفی». زن در فرهنگ و هنر. دوره ۸، شماره ۴.
- عباسی شوازی، محمدجلال و عسکری ندوشن، عباس. (۱۳۸۴). «تغییرات خانواده و کاهش باروری در ایران، مطالعه موردی یزد». نامه علوم اجتماعی. ش ۲۵.
- عباسی شوازی، محمدجلال و خانی، سعید. (۱۳۹۵). «ناامنی اقتصادی و ایده‌آل‌های ازدواج و باروری: مطالعه دو نسل مادران و فرزندان در شهرستان سندج». دوفصلنامه مطالعات جمعیتی. دوره ۱، شماره ۲.
- فتحی، الهام؛ اسمعیلی، معصومه؛ فرحبخش، کیومرث و دانش‌پور، منیژه. (۱۳۹۵). «ارائه مدل ازدواج رضایت‌مند در فرهنگ ایرانی: مطالعه نظریه داده‌بنیاد». پژوهش در سلامت روانشناسی. دوره دهم، شماره دوم.
- فرامرزی، فرزانه؛ مهدوی، محمدصادق و ترکمان، فرح. (۱۳۹۶). «برساخت اجتماعی هم‌باشی بر اساس تجربه زیسته نمونه‌ای از هم‌باشان». مجله مطالعات اجتماعی ایران. دوره یازدهم، شماره ۱.
- فراهانی خلیج‌آبادی فراهانی، فریده؛ کاظمی‌پور، شهلا و رحیمی، علی. (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر سن ازدواج و تمایل به ازدواج در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران». خانواده پژوهی. سال نهم، شماره ۳۳.
- قادرزاده، امید؛ محمدی، فردین و محمدی، حسین. (۱۳۹۶). «جوانان و روابط پیش از ازدواج، مطالعه کیفی زمینه‌ها، تعاملات و پیامدهای آن». راهبرد فرهنگ. شماره ۳۸.
- کرایبی، امین؛ خجسته‌مهر، رضا؛ سوادانی، منصور و اصلانی، خالد. (۱۳۹۵). «شناسایی عوامل مؤثر در ازدواج‌های پایدار رضایت‌مند در زنان». مجله مشاوره و روان‌درمانی خانواده. ۶، صص ۱۲۹-۱۶۴.
- کریمیان، نادر؛ سالاری، سمانه و ملک‌کاری، بختیار. (۱۳۹۴). «رابطه هم‌خانگی در ایران: بررسی کیفی علل و انگیزه‌های گرایش به آن». فصلنامه مطالعات روان‌شناسی. شماره ۲۱.
- کنعانی، محمدمین و همکاران. (۱۳۹۵). «انتخاب همسر و معیارهای آن: مطالعه‌ای در بین مردان و زنان ازدواج کرده شهر رشت». دوفصلنامه جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی. شماره ۳.
- کوزه‌گران، مریم. (۱۳۸۷). صمیمیت: سطوح و ابعاد صمیمیت و چگونگی رهایی به آن. تهران: قطره
- گلچین، مسعود و صفری، سعید. (۱۳۹۶). «کلان‌شهر تهران و ظهور نشانه‌های الگوی تازه‌ای از روابط زن و مرد، مطالعه زمینه‌ها، فرایند و پیامدهای هم‌خانگی». فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران. دوره دهم، شماره ۱.
- محبی، سیده فاطمه؛ سیاح، مونس و حسینی، شیما سادات. (۱۳۹۵). «دلالت‌های معنایی تأخیر در ازدواج دختران دانشجو». فرهنگ در دانشگاه اسلامی. سال ۶، شماره ۲.
- محبی منش، حسینی. (۱۳۸۸). «تغییرات اجتماعی ازدواج». مجله کتاب زنان. شماره ۲۶.

- محسن‌زاده، فرشاد؛ مرادی کوچی، سمیرا و خدادادی سگنده، جواد. ( ). «مطالعه پدیدارشناختی دلایل رضایت از ازدواج از دیدگاه زنان راضی از ازدواج». فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده. سال هفدهم، شماره ۶۵.
- Adams J. & Jones, W. (1997). **“The Conceptualization of marital Commitment: An Integrative Analysis”**. J Pers Soc Psychol. 72 (5): 1177-1196.
- Beck, j. (2002). **“Mothering multiples: A meta-synthesis of the qualitative research. MCN”**. The American Journal of Maternal/child Nursing, 2002; 93.
- Buss, D. M. (1994). **“The strategies of human mating”**. American Scientist, 82, 238–249.
- Jensen, L. Allen A. (1996). **“Meta-synthesis of qualitative findings”**. Qualitative Health Research, 1996; 6: 553–60.
- Khallad, Y. (2005). **“Mate selection in Jordan: Effects of sex, socio-economic status, and culture”**. Journal of Social and Personal Relationships, 22(2), 168-155
- Rosen-Grandon, J. R, Myers, J. E. & Hattie, J. A. (2004). **“The relationship between marital characteristics, marital interaction processes and marital satisfaction”**. Journal of Counseling and Development, 55 (2)
- Shaffer, R.D. & Bazzini B.G. (1997). **“What do you look for a prospective date? Reexamining the preferences of men and women who differ in self-monitoring propensities”**. Personality and Social Psychology Bulletin, N.23, P.605-616.
- Sprecher, S., & Regan, P. C. (2002). **“Liking some things (in some people) more than others: Partner preferences in romantic relationships and friendships”**. Journal of Social and Personal Relationships, 19.
- Shoemaker, E. G. (2007). **“Human mate selection theory: An integrated evolutionary and social approach”**. Journal of Scientific Psychology, 35-41. www.psycencelab.com
- Todosijevic, B., Ljubinković, S. & Arančić, A. (2003). **“Mate selection criteria: A trait desirability assessment study of sex differences in Serbia”**. Evolutionary Psychology, 1, 116-126.
- Van de Kaa, D. J. **“Anchored Narratives: The Story & Findings of Half a Century of Research into the Determinants of Fertility”**. Population Studies, 50 (3), (1996)
- Zimmer, L. (2006). **“Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts”**. Journal of Advanced Nursing, 2006;53: 311–318